

V úterý začíná konference o současném stavu morálky ve vědě a společnosti

23.9.2024 - Leona Matušková | Akademie věd České republiky

Vědecký výzkum, který má naplnit svůj smysl, tedy přispět k rozvoji společnosti, musí jít ruku v ruce nejen s objektivitou a poctivostí. Nezbytnou podmínkou je i dodržování etických norem, pravidel duševního vlastnictví nebo transparentnost ve využívání veřejných financí. Tyto klíčové zásady lze shrnout pod pojmem vědecká integrita, s nímž pracuje název konference.

„Přednáška bude koncipována jako úvod do problematiky mravní integrity ve vědeckém prostředí, včetně terminologického vymezení etiky výzkumu a vědecké integrity,“ píše v anotaci k úvodní přednášce Renata Veselská. „Na mediálně známých kauzách zahraničních výzkumníků budou prezentovány důsledky jejich morálního selhání pro vědu jako takovou a bude rovněž provedeno srovnání s vybranými případy z českého prostředí,“ stojí dále v anotaci přednášky, kterou bioložka a bioetička nazvala Mravní integrita – úhelný kámen vědy.

Úskalí spolupráce vědců a firem

Jeden z tematických bloků se zaměří na téma spolupráce vědy s aplikační sférou. „Zatímco etika v akademické obci se zabývá otázkami duševního vlastnictví poměrně podrobně, podnikové koncepce nikoli. Zkušenosti ukazují, že korporace se ve vztahu k veřejnému výzkumu nechovají vždy eticky,“ zmiňuje v anotaci ke svému konferenčnímu příspěvku Josef Lazar, člen Vědecké rady AV ČR.

O zkušenostech se sdílením duševního vlastnictví výzkumnými organizacemi a podnikatelskou sférou promluví také člen Akademické rady AV ČR Jiří Plešek a obecněji se o transferu znalostí v prostředí Akademie věd ČR vyjádří místopředsedkyně AV ČR Ilona Müllerová.

Nové výzvy AI ve vědě

Používání nástrojů umělé inteligence ve vědě a výzkumu přináší nové etické výzvy, s nimiž se budou muset akademici vypořádat. I na toto téma se proto zaměřuje aktuální konference.

„V referátu poukážeme na nově se ukazující potenciál umělé inteligence ve formě současných velkých jazykových systémů a na jejich kvalitativní posun od systémů generujících znalosti směrem k systémům generujícím umělou moudrost. To je velmi silný argument ve prospěch intenzivního výzkumu, rozvoje a využívání takových systémů,“ slibuje v anotaci první z přednášejících tohoto bloku Jiří Wiedermann z Ústavu informatiky AV ČR. „Pořád zde ale zůstává i stinná stránka týkající se dosažení souladu chování umělé inteligence s našimi hodnotami,“ píše tento vědec, rovněž člen Vědecké rady AV ČR, dále.

V bloku věnovaném AI ve vědě vystoupí také Aleš Hampl z Lékařské fakulty Masarykovy univerzity a David Černý z Ústavu státu a práva AV ČR a Ústavu informatiky AV ČR.

Neetické jednání vědců

Do vlastních řad se podívají výzkumníci v tematickém bloku nazvaném Důsledky neetického jednání vědců, kterému bude předsedat Oldřich Tůma. Ze své pozice předsedy Komise pro etiku vědecké práce AV ČR přednese také příspěvek o zkušenostech z činnosti této komise.

V této souvislosti je vhodné poznamenat, že letos na jaře Akademický sněm AV ČR přijal přepracovaný Etický kodex vědecko-výzkumné činnosti v Akademii věd České republiky, který prošel

rozsáhlejší revizí.

Závěry pro vědu i pro stát

Kulatý stůl, který se uskuteční v poslední den konference, shrne stanoviska, jež budou formulována závěrem jednotlivých bloků, a to ke konkrétním diskutovaným problémům. Tato stanoviska budou adresována jak vědecké komunitě, tak institucím státu.

Celý program včetně seznamu přednášejících a jejich anotací je k dispozici na webových stránkách konference. Multioborovou konferenci Vědecká integrita a úloha vědy pořádá Vědecká rada Akademie věd ČR.

O podobném tématu etiky jsme psali také v článku: V Praze se sešli experti na etiku vědy. Jedním z témat byla role AI ve výzkumu.

<https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/V-utery-zacina-konference-o-soucasnem-stavu-moralky-ve-vede-a-spolecnosti>